

مهم ترین سوالات فلسفه (۱) / چاپ ۹۹ / دکتر محبوبه نبوی (با ویرایش سرکار خانم عابدی از پاکدشت)

درس هفتم: ابزارهای شناخت

دانش آموزان عزیز توجه داشته باشید این سوالات صرفاً جهت آشنایی شما طراحی شده است لطفاً این مجموعه را در کنار کتاب درسی استفاده کنید.

**** درس در یک نگاه ****

مفاهیم	توضیحات
ابزارهای شناخت	۱- حس ۲- عقل ۳- قلب، وحی الهی
شناخت حسی	ما به کمک حواس پنج گانه با عالم طبیعت آشنا می‌شویم و بسیاری از موجودات و ویژگیهای آنها را می‌شناسیم
اهمیت شناخت حسی	این شناخت به قدری برای ما معتبر است که بر پایه آن در طبیعت زندگی می‌کنیم، از اشیای طبیعی بهره می‌بریم و نیازهایمان را برطرف می‌سازیم.
اهمیت عقل در امر شناخت	<ul style="list-style-type: none"> - عقل می‌تواند حقایقی را درک کند که توانایی درک آن از راه احساس ممکن نیست. - عقل با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته‌های حسی می‌تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد. (شناخت تجربی) - نیروی عقل می‌تواند حالات درونی نفس مانند شادی، درد، محبت، دشمنی، عصبانیت و خوشحالی را شناسایی کند. - عقل می‌تواند بدون استفاده از یافته‌های تجربی و صرفاً با تفکر و چینش استدلال، به حقایقی برسد (مثل ریاضی و فلسفه)
شناخت تجربی	شناختی را که عقل با همکاری حس به دست می‌آورد شناخت تجربی می‌گوییم.
قواعد عقلی مهم	۱- پدیده‌ها خود به خود پدید نمی‌آیند، بلکه هر پدیده‌ای نیازمند علت است. ۲- هر پدیده علتی ویژه دارد و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی‌آید. ۳- طبیعت همواره یکسان عمل می‌کند.
نظر ابن سینا درباره قانون علیت	قانون علیت از تجربه و آزمایش به دست نمی‌آید، بلکه برعکس، خودش پایه و اساس هر تجربه‌ای است. این قانون، یکی از قواعد اولیة تعقل است که انسان در شناخت هر پدیده‌ای از آن استفاده می‌کند.
شناخت عقلی	عقل قادر است بدون استفاده از یافته‌های تجربی و صرفاً با تفکر و چینش استدلال، به حقایقی برسد و دانشهایی را پایه‌گذاری کند که این قبیل دانش‌ها شناخت عقلی می‌گوییم.
دلیل نیاز به فلسفه	برای فهم یافته‌های عقلانی
معرفت شهودی	قلب یا دل یکی از ابزارهای معرفت است که می‌تواند بی واسطه به حقایقی برسد و معرفت کسب کند. معرفتی که از این طریق به دست می‌آید، معرفت شهودی نام دارد.
طریقه کسب معرفت شهودی	این معرفت از طریق تقویت ایمان و تعالی بخشیدن به نفس و تهذیب آن و کمال طلبی همراه با عبادات خالصانه، به تدریج و گام به گام حاصل می‌شود.
وجه تسمیه معرفت شهودی	این شناخت را بدان جهت شهودی گویند که قلب انسان حقیقت را چنان درمی‌یابد که گویا با چشم می‌بیند. فردعارف ممکن است بتواند در همین دنیا، آخرت را مشاهده کند. علاوه بر عالم طبیعت، سایر عوالم را مشاهده نماید و وجود فرشتگان را هم واقعا بیابد.
معرفت وحیانی	یکی از ابزارهای رسیدن به معرفت، وحی است. این ابزار ویژه پیامبران است؛ خداوند از طریق وحی و به واسطه پیامبران، معرفتی در اختیار بشر قرار می‌دهد که به آن معرفت وحیانی می‌گویند.

۱. در تبیین ابزارهای شناختی که در وجود انسان وجود دارد، چه تلاش‌هایی از سوی فیلسوفان صورت گرفته است؟ فیلسوفان تلاش می‌کنند این ابزارها را شناسایی کنند و قلمرو کاربرد آن‌ها را معین نمایند.

۲. ابزارهای شناخت را نام ببرید. ۱- حس ۲- عقل ۳- قلب، وحی الهی

۳. در مورد شناخت حسی توضیح دهید. یکی از ابزارهای شناخت ما حس است. ما به کمک حواس پنج گانه با عالم طبیعت آشنا می‌شویم و بسیاری از موجودات و ویژگیهای آنها را می‌شناسیم. گرچه گاهی در شناخت حسی خطا رخ می‌دهد، اما این شناخت به قدری برای ما معتبر است که بر پایه آن در طبیعت زندگی می‌کنیم، از اشیای طبیعی بهره می‌بریم و نیازهایمان را برطرف می‌سازیم.

۴. شناخت حسی چه اهمیتی برای انسان دارد؟ (آیا شناخت حسی برای ما معتبر است؟) گرچه گاهی در شناخت حسی خطا رخ می‌دهد، اما این شناخت به قدری برای ما معتبر است که بر پایه آن در طبیعت زندگی می‌کنیم، از اشیای طبیعی بهره می‌بریم و نیازهایمان را برطرف می‌سازیم.

۵. یکی از نشانه های ارزش و اعتبار شناخت حسی چیست؟ مثال بزنید. یکی از نشانه ها، توانایی حس در شناخت تفاوتها و تمایزهاست. شناخت تمایزها و تفاوتهای اشیا این امکان را به انسان می دهد که به کمک عقل خود از اشیای متفاوت استفاده های مختلف بکند؛ مثلاً اگر در مقابل یک لیوان آب و یک ظرف غذا باشد، برای رفع تشنگی آب رو بر می داریم و برای رفع گرسنگی سراغ غذا می رویم. این عمل به ما می فهماند که ما در تشخیص آب و غذا اشتباه نکرده ایم.
۶. شناخت های حسی متفاوت از اشیا، چه امکانی به انسان می دهد؟ شناخت های حسی متفاوت از اشیا، این امکان را به انسان می دهد که به کمک عقل خود از اشیای متفاوت استفاده های مختلف بکند.
۷. نیروی عقل چه نقشی در امر شناخت دارد؟ (در مورد اهمیت عقل در امر شناخت مختصراً توضیح دهید)
 - عقل می تواند حقایقی را درک کند که توانایی درک آن از راه احساس ممکن نیست.
 - عقل با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته های حسی می تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد. (شناخت تجربی)
 - نیروی عقل می تواند حالات درونی نفس مانند شادی، درد، محبت، دشمنی، عصبانیت و خوشحالی را شناسایی کند (مثل کشف علل پیدایش شادی و افسردگی)
 - عقل می تواند بدون استفاده از یافته های تجربی و صرفاً با تفکر و چپش استدلال، به حقایقی برسد (شناخت عقلی مثل ریاضی و فلسفه)
۸. آدمی چگونه می تواند حقایقی را درک کند که توانایی درک آن از راه احساس ممکن نیست؟ انسان دارای قوه ای است که با آن تفکر و تعقل می کند. او با کمک این نیرو می تواند حقایقی را درک کند که توانایی درک آن از راه احساس ممکن نیست. این حقایق می تواند مربوط به امور محسوس و طبیعی یا امور غیر محسوس و غیر طبیعی باشد.
۹. عقل چگونه می تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد و قوانین طبیعی را بشناسد؟ با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته های حسی
۱۰. شناخت تجربی چگونه بدست می آید؟ (چگونه شناختی است؟) عقل با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته های حسی می تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد و قوانین طبیعی را بشناسد. این نوع شناخت را که با همکاری عقل و حس به دست می آید شناخت تجربی می گوئیم.
۱۱. به چند نمونه از قواعد عقلی مهم که دانشمندان هنگام بررسی داده های حسی از آن ها بهره می برند، اشاره کنید. ۱- پدیده ها خود به خود پدید نمی آیند، بلکه هر پدیده ای نیازمند علت است. ۲- هر پدیده علتی ویژه دارد و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی آید. ۳- طبیعت همواره یکسان عمل می کند. به طور مثال، آب، همواره خواص خود را دارد و این گونه نیست که یک روز فلان خاصیت را داشته باشد و روز دیگر نداشته باشد.
۱۲. کدام دانشمندان در توضیح و تبیین قواعد عقلی علوم طبیعی نقش بسزایی داشتند؟ (فیلسوفان عقل گرا) ارسطو و ابن سینا
۱۳. کدام شاگرد افلاطون از اولین دانشمندانی است که مبانی علوم تجربی را پایه گذاری کرد. ارسطو - وی که علاوه بر تبخیر در فلسفه، یک دانشمند علوم طبیعی نیز شمرده می شد.
۱۴. نقش ابن سینا در توضیح و تبیین مبانی علوم طبیعی چه بوده است؟ ابن سینا کتاب های متعددی هم در فلسفه و هم علوم طبیعی دارد که همواره مورد توجه فیلسوفان و دانشمندان علوم طبیعی بوده است. وی در گسترش اندیشه های ارسطو درباره قانون علیت و ابعاد مختلف آن تأملات عمیقی کرد و توضیحاتی بیان نمود که همچنان قابل استفاده است.
۱۵. ابن سینا درباره قانون علیت چه نظری دارد؟ او توضیح داد که قانون علیت از تجربه و آزمایش به دست نمی آید، بلکه برعکس، خودش پایه و اساس هر تجربه ای است. این قانون، یکی از قواعد اولیه تعقل است که انسان در شناخت هر پدیده ای از آن استفاده می کند.
۱۶. انسان از چه طریقی می تواند حالات درونی نفس را شناسایی کند؟ مثال بزنید. نیروی عقل، علاوه بر استفاده از حواس بیرونی، مانند چشم و گوش، می تواند حالات درونی نفس مانند شادی، درد، محبت، دشمنی، عصبانیت و خوشحالی را شناسایی کند و درباره آنها نظر دهد. مثلاً انسان می تواند به کمک عقل خود، علل پیدایش شادی و افسردگی را کشف کند و درباره آنها توضیح دهد.
۱۷. انسان از چه طریقی می تواند علل پیدایش شادی و افسردگی را کشف کند؟ به کمک عقل.
۱۸. شناخت عقلی چگونه شناختی است؟ مثال بزنید. عقل قادر است بدون استفاده از یافته های تجربی و صرفاً با تفکر و چپش استدلال، به حقایقی برسد و دانشهایی را پایه گذاری کند. به این قبیل دانشها شناخت عقلی می گوئیم. بسیاری از دانستنیهای ریاضی از این قبیل هستند. فلسفه نیز همین گونه است.
۱۹. چرا دانستنیهای فلسفه در زمره شناخت عقلی قرار می گیرند؟ مثال بزنید. زیرا از طریق حواس و تجربه به دست نمی آیند؛ بلکه فقط از طریق تعقل محض می توان به آنها رسید. مثلاً ذات و صفات خداوند را نمی توان با حس و تجربه درک کرد و شناخت آنها مستلزم بهره گیری از قواعد شناخت عقلی است.
۲۰. شناخت ذات و صفات خداوند مستلزم بهره گیری از چیست؟ مستلزم بهره گیری از قواعد شناخت عقلی است.
۲۱. انسان برای فهم کدام یافته ها به دانش فلسفه نیاز دارد؟ قدرت و توانایی عقل، به انسان امکان می دهد تا یافته هایی سودمند درباره کل هستی، که امکان درک تجربی آن هیچ گاه وجود ندارد، به دست بیاورد و این یافته های عقلانی را اساس سایر دانش ها قرار دهد و پایه های زندگی خود را بر آنها استوار سازد. انسان برای فهم یافته های عقلانی به دانش فلسفه نیاز دارد.

۲۲. **معرفت شهودی چیست و چگونه حاصل می شود؟ قلب یا دل یکی از ابزارهای معرفت است که می تواند بی واسطه به حقایق برسد و معرفت کسب کند.** معرفتی که از این طریق به دست می آید، معرفت شهودی نام دارد. این معرفت از طریق تقویت ایمان و تعالی بخشیدن به نفس و تهذیب آن و کمال طلبی همراه با عبادات خالصانه، به تدریج و گام به گام حاصل می شود.

۲۳. **وقتی می گویند معرفت شهودی شناختی بی واسطه است، منظور چیست؟** یعنی بدون استفاده از تجربه و آزمایش و بدون استدلال عقلی در قلب تجلی می کند. برای دریافت چنین معرفتی سیر و سلوک و تهذیب نفس ضروری است.

۲۴. **وجه تسمیه معرفت شهودی چیست؟ مثال بزنید.** این شناخت را بدان جهت شهودی می گویند که قلب انسان حقیقت را چنان درمی یابد که گویا با چشم می بیند. فردعارف ممکن است بتواند در همین دنیا، آخرت را مشاهده کند. علاوه بر عالم طبیعت، سایر عوالم را مشاهده نماید و وجود فرشتگان را هم واقعا بباید. این قبیل مشاهدات، از نوع شهود قلبی است و از راه چشم به دست نمی آید.

۲۵. **منظور از معارف وحیانی چیست؟** یکی از شهودهای قلبی وحی الهی است. این شهود ویژه پیامبران است؛ خداوند از طریق وحی و به واسطه پیامبران، معارفی را در اختیار بشر قرار می دهد که به آن معارف وحیانی می گویند.

۲۶. **توضیح دهید دریافت کننده وحی چه کسانی هستند؟ ما چگونه می توانیم به حقایق آن آگاه شویم؟** دریافت کننده وحی پیامبران الهی هستند. آنان آنچه را که اراده وحی دریافت کرده اند، به انسانهای دیگر می رسانند. در شهود وحیانی، خداوند کلمات و عبارات خود را بر قلب پیامبر نازل می کند. و پیامبر آن کلمات و عبارات را دریافت می کند و هیچ گونه دخل و تصرفی از طرف پیامبر در آن صورت نمی گیرد. قرآن کریم نمونه ای از کلام الهی است که خداوند از طریق وحی بر قلب آخرین پیامبر نازل کرده است. ما با تأمل و تدبر در قرآن و به میزان توانایی و همت خود می توانیم از بسیاری حقایق آگاه شویم.

۲۷. **تفاوتهای دو شیوه شناخت معرفت وحیانی و شهود عارفانه را بنویسید.**

معرفت وحیانی	شهود عارفانه
۱- نازل شده از جانب خداست. ۲- متناسب با علم و حکمت الهی است. ۳- چه در مرحله دریافت، حفظ و نگهداری در ذهن و چه در مرحله بیان خطایی صورت نمی گیرد.	۱- مشاهده قلبی خودعارف است. ۲- به اندازه ظرفیت و توان عارف است. ۳- در مرحله حفظ و نگهداری آن ممکن است خطایی صورت بگیرد.

سوالات جای خالی

۱. برای فهم یافته های عقلانی به دانش _____ نیاز است.
۲. عقل به کمک حواس و تحلیل _____ یافته های حسی می تواند به بسیاری از اسرار و رموز طبیعت پی ببرد.
۳. لازمه معرفت _____ سیر و سلوک و تهذیب نفس است.
۴. انسان می تواند علل پیدایش شادی و افسردگی را به کمک _____ خود کشف کند.
۵. دانستیهای فلسفه از طریق تجربه به دست نمی آیند؛ بلکه فقط از طریق _____ محض می توان به آنها رسید.
۶. معرفت شهودی یک معرفت _____ است؛ یعنی بدون استفاده از تجربه، آزمایش و استدلال عقلی حاصل می شود.
۷. در شناخت شهودی _____ انسان حقیقت را چنان درمی یابد که گویا با چشم می بیند.
۸. ذات و صفات خداوند را نمی توان با حس درک کرد و شناخت آنها مستلزم بهره گیری از قواعد شناخت _____ است.
۹. توانایی ما در شناخت تفاوت ها و تمایزها، یکی از نشانه های ارزش و اعتبار شناخت _____ است.
۱۰. شناختی که با همکاری عقل و حس به دست می آید شناخت _____ می گوئیم.
۱۱. ارسطو شاگرد _____ علاوه بر تبحر در فلسفه، یک دانشمند _____ نیز شمرده می شد.
۱۲. شناخت تجربی با همکاری _____ و _____ بدست می آید.
۱۳. ابن سینا در گسترش اندیشه های _____ درباره قانون علیت و ابعاد مختلف آن تأملات عمیقی کرد.
۱۴. از نظر ابن سینا قانون علیت از _____ بدست نمی آید، بلکه قانون علیت خودش پایه و اساس هر..... است.
۱۵. یکی از ابزار های رسیدن به معرفت، _____ است که ویژه پیامبران است.
۱۶. یکی از نشانه های ارزش و اعتبار شناخت حسی، توانایی حس در شناخت _____ و _____ است.
۱۷. شناخت تجربی بر چند قاعده _____ مهم متکی است که دانشمند در هنگام بررسی داده های _____ آنها را در نظر دارد.
۱۸. خداوند از طریق وحی و به واسطه پیامبران، معارفی را در اختیار بشر قرار می دهد که به آن _____ می گویند.
۱۹. یکی از ابزارهای معرفت انسان که می تواند بی واسطه به حقایق برسد و معرفت کسب کند _____ یا _____ است.
۲۰. یکی از قواعد عقلی می گوید: هر پدیده _____ ویژه دارد، و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی آید.